

Jämäkkä lukupaketti makrotaloudesta

Hannu Tanninen

Yliassistentti

Vaasan yliopisto

Readings in Macroeconomics
(2nd ed.).

Jenkinson, Tim (ed.) (2000).
Oxford University Press,
Oxford, 274 s.

Jokainen aloitteleva luennoitsija joutuu pohtimaan itse luentorunon ja perusoppikirjan lisäksi myös erillisen oheislukulistojen tarjoamista. Koska oma harrastuneisuus usein on vielä suhteellisen suppeaa, voi parhaiden mahdollisten artikkelien metsästäminen tuntua lähes mahdottomalta tehtävältä. Yhtenä ratkaisuna on hyödyntää olemassa olevia varta vasten toimitettuja aihealueen ”lukemistoja”. *Tim Jenkinson* on toimittanut toisen painoksen tällaisesta makrotalouden kurssin oheislukemisesta.

”Readings in Macroeconomics” sisältää 15 aikaisemmin Oxford Review of Economic Policyssa (OREP) ilmestynyttä artikkelia, joista 7 oli jo mukana ensimmäisessä painoksessa.¹ Jenkinsonin pyrkimyksenä on ollut luoda tasapainoinen kokonaisuus viideltä makrotalousteorian osa-alueelta: (i) finanssi- ja rahapolitiikka; (ii) valuuttakurssit; (iii) kulutus ja investoinnit;

(iv) työttömyys ja inflaatio; sekä (v) taloudellinen kasvu.

Ennen kuin varsinaisesti ryhdyn arvioimaan em. osa-alueiden sisältöä, on syytä painottaa OREP:n keskeistä roolia. OREP lienee yksi parhaista ei-teknisistä politiikkaorientoituneista kausijulkaisuista, joka käsittelee kussakin numerossa ennalta valittua teemaa. Huolimatta siitä, että OREP on leimallisesti Oxfordin yliopiston kansantaloustieteen opettajien ja tutkijoiden tuottama aikakausjulkaisu, on se onnistunut avoimella tiedotuspolitiikallaan saamaan teemanumeroihinsa laaja-alaisen kirjoittajakunnan. Heidän artikkeleistaan OREP:n päätoimittaja Tim Jenkinsonilla on saanut runsaasti materiaalia käyttöönsä rakentaessaan niin tässä arvioitavaa makrotalouden kirjaa kuin myös vastaavaa mikrotalouden lukupakettia. OREP:n päätoimittajan ja toimituskunnan kiinteä yhteistyö näkyy myös siinä, että 15 teokseen valitusta artikkelista jopa 7 on päivitetty varta vasten lukupakettia varten. Lisäksi OREP:n teemallisuus ja alkuperäiset ristiinviitaukset välittyvät valittujen artikkeleiden kautta itse tarkasteltavaan teokseen normaaleja ko-

¹ Ensimmäinen painos vuodelta 1996 ei siten liene vielä toivottoman vanhentunut, vaikkakin politiikkaorientoitujen lukupakettien ongelmana on se, että osa teemoista vanhenee yllättävänkin nopeasti.

kyisen periodin kulutus. Vapauttamalla Hallin mallin oletuksia Muellbauer pyrkii myös selittämään 1980-lopulla ja 1990-luvun alussa ilmennyttä kulutusbuuria ja sen ”puhkeamista”. Muellbauerin analyysin yhtenä tulemana on, että niin Pohjoismaiden kuin Britannian virheenä oli vapauttaa rahoitusmarkkinat ilman samanaikaista veroreformia, jolla lainaaminen olisi tehty verotuksellisesti vähemmän edulliseksi.² Kokoomateoksessa siirrytään seuraavaksi hieman yllättäen maksutaseen tarkasteluun ja tämän hyppäyksen jälkeen takaisin toiseen kokonaiskysynnän keskeiseen komponenttiin eli investointeihin. *Stephen Bondin* ja *Tim Jenkinsonin* artikkeli (luku 8) tarkastelee varsin laajasti investointien ja samalla pääomakannan määrätymistä niin yritysten tuottovaatimusten kuin kansantalouden kasvun näkökulmasta. Artikkelissa sivutaan mielenkiintoisesti julkisen sektorin roolia investointiedellytysten luojana endogeenisen kasvuteorian hengessä – teema, joka tulee voimakkaasti esille viidennen osaluheen kolmessa artikkelissa.

Yksikään vakavasti otettava makrotalouden lukupaketti ei voi jättää huomiotta kysymystä niin työttömyydestä kuin inflaatiostakaan. Mielenkiintoista on havaita, että *Tim Jenkinson* sisällyttää lukupakettiin kolme artikkelia työttömyyskysymyksestä ja yhden itse kirjoittamansa artikkelin inflaation mahdollisista kustannuksista ja toimenpiteistä sen hillitsemiseksi (luku 12). Työttömyyden tarkastelu alkaa *Assar Lindbeckin* ja *Dennis Snowerin* jo klassikoksi muodostuneella artikkelilla työttömyyden selityksistä vuodelta 1985 (luku 9). Vaikka jo tuol-

loin olivat modernien teoriakehikoiden ainekset olemassa, niin olisin toivonut myös katsausta teorioiden kehityksestä viimeisen viidentoista vuoden aikana. Onhan tuona aikana ilmestynyt niin *Richard Layardin* et al. (1991) perusteos työttömyydestä, *Wendy Carlinin* ja *David Soskicen* (1990) erityisesti työttömyyden näkökulmasta kirjoitettu makrotalouden oppikirja kuin niiden metodologiaan pohjautuva *Matti Pohjolan* (1998) toimittama teos suomalaisesta työttömyydestä.³ Näistä toiveista huolimatta *Lindbeckin* ja *Snowerin* artikkelissa on kiehtovaa ajattomuutta. Kaksi muuta artikkelia ovat OREP:n vuoden 1995 työttömyysteemanumerosta. *Andrew Glynin* artikkeli (luku 10) tarkastelee työmarkkinoiden synnyttämää eriarvoisuutta lähinnä työttömyyden ja tuloerojen muodossa. *A.B. Atkinsonia* mukaillen tuloerojen tutkiminen palasi 1990-luvulla jälleen kansantaloustieteen valtavirran agendaan ja tyydytyksellä voi todeta makrotalouden piirissä syntyneen kiinnostusta tulonjakauman vaikutuksen arviointiin mm. endogeenisen kasvuteorian ja uudemman poliittisen taloustieteen puitteissa. *Richard Freemanin* lyhyen, mutta sangen provokatiivisen artikkelin (luku 11) teemana on kyseenalaistaa palkkojen joustavuuden lisäämisen siunauksellisuus työttömyyden hoidossa erityisesti siinä muodossa, jossa sitä on harrastettu USA:ssa. Yksi lukupaketista kumpuava havainto onkin kuinka erilaiset näkemykset joustavuudesta tai laajemminkin tarjontapuolen toimenpiteistä on EMU:n vaikutuksia analysoivilla kirjoittajilla ja *Freemanin*

² Toinen artikkeli, jossa Pohjoismaat on otettu huomioon politiikka-analyysissä, on kokoomateoksen edellinen luku 5, jossa tarkasteltiin asuntomarkkinoiden institutionaalista rakennetta.

³ *Mikael Lindén* (1993) on kirjoittanut kahdesta edellä mainitusta kirjasta oivallisen arvostelun *Kansantaloudelliseen aikakauskirjaan*. *Pohjolan* toimittamasta teoksesta löytyvät sekä *Jukka Pekkarisen* (1998) että *Matti Virénin* (1998) kuvaavat arviot.

kaltaisilla työn taloustieteilijöillä. Koska oma käsitykseni työmarkkinoiden joustavuuskysymyksissä kallistuu Freemanin näkemyksen suuntaan, olisin toivonut Jenkinsonin toimittajana säilyttävän myös toisessa painoksessa David Soskicen (1990) artikkelin työmarkkinoiden instituutioiden vaikutuksesta palkan määräytymiseen.⁴

Viimeisenä, mutta nykyään niin keskeisenä makrotalouden osa-alueena tarkastellaan taloudellista kasvua. Endogeenisen kasvuteorian läpimurto 1980-luvun lopulla yhdeksi keskeiseksi makrotalouden tutkimusalueeksi ei vielä näy em. makrotalouden oppikirjoissa. Siksi lukupaketin kolme artikkelia talouden kasvusta ovat tervetullut lisä askeleeksi ulos neoklassisen kasvumallin maailmasta (vrt. Jones, 1998). *Andrea Boltho* ja *Gerard Holtham* tarkastelevat aluksi sitä, mitkä ovat ne empiiriset tosiasiat, joita modernin kasvuteorian tulisi kyetä selittämään. Edelleen he tarkastelevat millaisia uusia tai lisäoivalluksia uudempi kasvuteoria on tuonut tullessaan. Lopuksi pohditaan sitä, miksi endogeenisen kasvuteorian antama uusi näkemys julkisen vallan roolista kasvun edistäjänä ei ole edennyt suuremmassa määrin politiikkasuositusten tasolle. Yksi keskeinen selitys on se, ettei endogeeninen kasvuteoria vielä tarjoa riittävän robustia näkemystä politiikkasuositusten perustana olevasta mallikehikosta. Myös *Frederick van der Ploek* ja *Paul Tang* tarkastelevat julkisen sektorin roolia kasvun edistäjänä. Tarkastelukulmina ovat mm. yleinen investointien edistäminen julkisen sektorin toimin, julkiset

infrastruktuuri-investoinnit, uudemman poliittisen taloustieteen näkemys julkisesta sektorista sekä julkisen sektorin tasapainon ja ricardolaisen velkaneutraliteetin pohtiminen. Lopuksi *Nicolas Crafts* lähestyy endogeenisestä kasvuteoriasta johdettavia politiikkasuosituksia tarkastelemalla pääoman käsitettä ja erityisesti sitä onko ns. laajalla pääomalla perinteisen kasvuteorian mukainen laskeva rajatuottavuus. Crafts esittää hyvin havainnollisesti mistä on kysymys, kun pyritään endogenisoimaan perinteinen neoklassinen tuotantofunktio ja mikä ero on esim. augmentoidulla *Solow'n* kasvumallilla ja AK-mallilla. Edelleen Crafts tarkastelee sitä, millaista empiiristä evidenssiä on löydettävissä laajan pääoman tai R&D:n vaikutuksista taloudelliseen kasvuun. Tältä osin Craftsin artikkeli tuo mielestäni esiin yllättäviäkin tuloksia, joita kannattaa pohtia yleisemminkin.

Lopuksi on syytä pohtia kuinka hyvin valittu rakenne tukee aineopintotasoista makrotalouden kurssia. Pikainen tutustuminen suomalaisten yliopistojen kansantaloustieteen aineopintojen makrotalouden kurssien oppikirjoihin paljastaa kenties merkittävimmän heikkouden lukupaketissa.⁵ Edellä tarkasteltu

⁴ Toisaalta esimerkiksi Burda ja Wyplosz (1997) esittävät kyttyräkäyrähypoteesin jo oppikirjassaan. Soskicen (1990) artikkelin poistamista ei voi kuitenkaan perustella amerikkalaisten oppikirjojen tapauksessa, jotka ovat hyvin vaihtoisia ammattiliittomalleista työttömyyden selittäjänä (ks. esim. Abel ja Bernanke 2001).

⁵ Suomessa eniten käytetty perusoppikirja on Burda ja Wyplosz (1997), mutta myös Blanchard (2000) ja Mankiw (1997) ovat käytössä. Olipa valittu kirja mikä tahansa, niin lähtökohdista on kansantalouden tilinpito ja BKT:n mittaaminen. Mankiw (1997) ja mm. Abel ja Bernanke (2001) siirtyvät sängen nopeasti taloudellisen kasvun tarkasteluun, mutta muiden osalta rakenne noudattaa perinteisen kokonaiskysynnän komponenttien tarkastelua hyödykemerkkinoiden tasapainon näkökulmasta ja edelleen tarkastelun laajentamista raba- ja työmarkkinoiden kautta (avoimen) talouden yleiseen tasapainoon. Varsinaisesti raba- ja finanssipoliittikan arvioiminen seuraa hyödykemerkkinoiden tasapainoa, mutta EMU:n yhteydessä paljon puhuttu julkisen velan stabilointikysymys tyypillisesti käsitellään aivan makrotalouden kurssin viimeisillä metreillä.

EMU ja siihen liittyvä euron käyttöönoton vaikutukset tulevat opetuksessa vasta sangen myöhäisessä vaiheessa. Lukupaketin aloittaminen keskustelulla maksutaseesta sekä hyödyke-markkinoiden tasapainon kannalta keskeisistä kulutus- ja investointimenoista olisi makrotalouden kurssin kannalta mielekkäämpää. Edelleen työmarkkinoiden ja inflaation tarkastelu saattaisi olla paikallaan ennen valuuttakurssia, sillä valuuttakurssiproblematiikkaa tarkasteltiin paljolti EMUun ja EU:n harjoittaman rahapolitiikan vaikutusmekanismien kautta, kuten edellä jo todettiin. Toisaalta en voi olla kiittämättä lukupaketin eri osa-alueilla esille tuomia laajentavia näkökulmia perusoppikirjojen maailmaan. Näistä oma suosikkini on erityisesti taloudellisen kasvun osa-alue. Vaikka useimmissa em. mainituissa oppikirjoissa mainitaan endogeenisen kasvuteorian lähtökohdina laajentaa pääoman käsitettä ja mahdollistaa panosten vakioinen rajatuottavuus (ks. esim. Abel ja Bernanke 2001: 231), niin harvoin näkee yhtä ei-tekniistä esitystä Solow'n kasvumallin ja endogeenisten kasvumallien implikaatioista.

Käsittääkseni lukupaketin tavoitteissa on onnistuttu hyvin. Teosta voi kuitenkin suositella huomattavasti laajemmalle lukijakunnalle, sillä sangen ei-tekniisenä se avaa tämän päivän makroteorian politiikkaorientoituneet kysymyksenasettelut myös aineopintoja suorittavia opiskelijoita laajemmalle lukijakunnalle. □

Kirjallisuus

- Abel, A.B. ja B.S. Bernanke (2001): *Macroeconomics*, 4th ed., Addison Wesley, Boston.
- Blanchard, O. (2000): *Macroeconomics*, 2nd ed., Prentice-Hall, New Jersey.
- Burda, M. ja C. Wyplosz (1997): *Macroeconomics. A European Text*, 2nd ed. Oxford University Press, Oxford.
- Carlin, W. ja D. Soskice (1990): *Macroeconomics and the Wage Bargain*, Oxford University Press, Oxford.
- Jones, C.I. (1998): *Introduction to Economic Growth*, W.W. Norton & Company, New York.
- Layard, R.R., S. Nickell ja R. Jackman (1991): *Unemployment*, Oxford University Press, Oxford.
- Lindén, M. (1993): ”Tämän vuosikymmenen oppikirjoja”, *Kansantaloudellinen aikakauskirja*, 89. vsk., No. 1, 121–126.
- Mankiw, N.G. (2000): *Macroeconomics*, 3rd ed., Worth Publishers, New York.
- Pekkarinen, J. (1998): ”Perusteos Suomen työttömyysongelmasta”, *Kansantaloudellinen aikakauskirja*, 94. vsk., No. 1, 122–126.
- Soskice, D. (1990): ”Wage Determination: The Changing Role of Institutions in Advanced Industrial Countries”, *Oxford Review of Economic Policy*, vol. 6, No. 4, 36–61.
- Virén, M. (1998): ”Suomalainen työttömyys”, *Kansantaloudellinen aikakauskirja*, 94. vsk., No. 2, 213–217.